Camí de la Colònia Gomis

A Montserrat hi ha alguns camins que són el resultat de la fusió i invenció de trams de connexió entre caminois ja existents. Aquest és el cas del *camí de can Gomis* conegut avui com *camí de l'Aigua*. A inicis del segle XX, aquest camí era considerat un viarany difícil. En la guia d'itineraris publicat l'any 1909 per la Revista Montserratina es comenta que és "*rapidíssima la baxada del Monestir á can Gomis, puig ab tres quarts d'hora s'hi pot anar, però es un camí molt redolent y molt fácil de perdre's*" (sic). El camí sortia del camí de la *drecera de Monistrol* i baixava ràpidament pel torrent arribant a una esplanada anomenada *Pla dels Pins*, fins trobar-se amb el *camí de dalt de les Canals*. Seguia aquest camí uns metres en direcció al *torrent de Santa Maria* fins deixar-lo per tornar a baixar fins trobar el *camí de baix de les Canals* al peu d'una gran noguera. Es seguia per aquest camí, uns cinc minuts, entre oliveres fins arribar a una cruïlla on el caminoi de l'esquerra baixa directament a la *colònia Gomis*. Aquesta guia avisa que abans d'arribar ala colònia es troben molts caminets a dreta i esquerra que porten a diferents indrets de conreu i que és un petit embolic sinó es coneix el camí. Per la seva ubicació i descripció aquest camí podria coincidir amb el que avui es coneix com a *camí de l'aigua*.

La Colònia Gomis fou una colònia industrial tèxtil fundada l'any 1891 pel manresà Francesc Gomis i Soler, fabricant de cintes de seda. Aquest empresari decidí construir una fàbrica en el terme de *Monistrol de Montserrat*, on hi havia un petit salt d'aigua en el *riu Llobregat*, en un indret conegut com la "*costa Vallbona*". L'any 1892 van obtenir el permís oficial per construir una resclosa i un canal, i ràpidament va iniciar la construcció de la fàbrica, la qual entrà en funcionament l'any 1984 o 1895 per produir filats i teixits de cotó. Els primers treballadors tenien els habitatges en la mateixa fàbrica. Pocs anys després d'haver-se inaugurat la fàbrica s'inicià la construcció d'un edifici de pisos. A finals dels anys 90 del segle XIX a la colònia hi vivien 32 famílies en una edifici de 54 pisos distribuïts en 8 escales. L'empresari Gomis aprofità que la presa del riu tenia un salt de 4,85 metres per construir una central elèctrica a fi de proporcionar energia elèctrica a la seva fàbrica i distribuir-la a altres llocs. L'any 1909 s'inaugurà la central elèctrica que proveïa de corrent a Monistrol de Montserrat, Olesa de Montserrat, a la muntanya de Montserrat i el Monestir de Santa Maria de Montserrat, així com d'altres pobles. Aquesta central quedà integrada al grup

de forces hidroelèctriques del Segre entitat promotora de l'electrificació. Aquesta petita central hidroelèctrica fou destruïda per una riuada l'any 1971. A *Monistrol de Montserrat* fins fa poc temps quan algú es descuidava de tancar el llum es deia: "*tanca el llum perquè el Gomis fa unes rialles*"

La primera església de la colònia es construí en un espai al costat de l'escala nº 1 que havia estat quadra i menjador pels treballadors. L'església fou beneïda l'any 1911. 'any 1927 es projecte una nova església de fàbrica neoromànica dedicada a la Mare de Déu del Roser i s'encarrega el projecte a l'arquitecte Alexandre Soler i March. Aquesta església fou inaugurada el 14 d'octubre de 1930. El campanar és dels anys 60 del segle XX i les obres foren acabades l'any 1961. A l'estiu de l'any 1985 fou tancada la fàbrica de la Colònia Gomis que ocupava en aquells moments a 72 treballadors, un 80% dels quals procedia del poble de Monistrol de Montserrat. Anys més tard es va tornar a obrir la fàbrica, que encara funciona.

És evident que aquest camí està associat a l'existència de la Colònia Gomis. Això és fàcilment constatable estudiant la cartografia de la muntanya de Montserrat, tot i que no tota la cartografia montserratina ha dibuixat el *camí de can Gomis.* En el mapa topogràfic fet per Joaquim Carrera l'any 1880 per preparar les obres del ferrocarril cremallera es pot comprovar que l'indret on s'instal·larà pocs anys després la *colònia Gomis*, l'anomenada *costa de Vallbona*, està totalment buit de construccions i camins. La primera notícia de l'existència de la *colònia Gomis* i del *camí de can Gomis* la dóna el mapa de la guia turística alemanya de Karl Baedeker de 1898 i ho fa amb distinció topogràfica que serà comentada més endavant. El *camí de can Gomis* està perfectament dibuixat en el mapa montserratí de Joan Cabeza (1909) i el mapa de Marià Faura de 1917 representa parcialment aquest camí. En la Guia de Montserrat publicada pel *monestir de Santa Maria* l'any 1943 es dóna la paradoxa de que no es representa aquest camí però sí que es menciona en l'apartat dels camins de la muntanya. En concret, es comenta que aquest camí el fan servir molts excursionistes que arriben amb el tren a l'abaixador de l'Aeri i després de creuar el pont en cinc minuts de caminar arriben a *can Gomis* on poden agafar aquesta camí-drecera. Comenta que el camí puja ràpidament, fins trobar el camí de les *Canals de baix*, després de flanquejar un marge, segueix pujant fins trobar el camí de les *Canals de dalt* que segueix en pujada un petit tros. De seguida es troba a la dreta un corriol que s'enfila fils el *Pla dels Pins* i tot seguit arriba a la *Drecera de Monistrol* que seguint-la s'arriba al *monestir de Santa Maria.* Els autores de la ressenya indican que aquesta camí

"resulta el más breve para subir la montaña, pero los no prácticos fácilmente podrían extraviarse por las numerosas veredas que le cortan en todas las direcciones". Es de remarcar que en cap moment l'autor de la ressenya esmena les estacions de bombeig de la Colònia Gomis ni de l'existència de tubs d'aigua en el camí.

Aquests instal·lacions foren construïdes pocs temps després de la publicació d'aquesta guia de Montserrat. L'any 1944 la comunitat aprovà la pujada d'aigua de boca des del *riu Llobregat*. Això comportarà instal·lar una estació de bombeig d'aigua des del riu a una estació depuradora situada a peu de la carretera i des d'allí bombejar-la a una estació intermèdia situada en el *camí de dalt de les Canals*. Un nou bombeig des d'aquest indret pujà l'aigua fins al *monestir de Santa Maria.* La primera obra civil de pujada d'aigua protegí la canonada d'aigua dins d'una obra de formigó on la grava eren còdols de la muntanya de tal manera que semblava roca montserratina. La seva mimesi amb l'entorn és molt alta. Encara avui, aquesta obra és perceptible en algun indret. Anys després, nous tubs, ara disposats aèriament es sobreposaren a l'antiga construcció. Actualment, hi ha trams que coincideixen els tubs de pujada d'aigua neta amb el tub de baixada d'aigües residuals.

Vist en el seu conjunt es pot afirmar que les cartografies montserratines fins la primera meitat del segle XX no reflecteixen l'existència d'una infraestructura de pujada d'aigua potable des del *Llobregat* al *monestir de Santa Maria.* Desconec quan el nom de *camí de l'Aigua* substitueix al de *drecera de Monistrol.* El nom de *camí de l'Aigua* surt en una guia d'itineraris publicats pels Amics de Montserrat l'any 1961. En la ressenya d'aquest camí insisteixen que és un dels camins més directes per pujar al Monestir ja que guanya alçada amb un mínim de marrades. En la descripció del camí s'esmenten el tub d'aigua que va al Monestir. Ho diu en singular, perquè fou anys després que s'amplia el sistema de conducció d'aigua.

És ben curiós que Ramon de Semir no dibuixà en el seu mapa de 1949 el *camí de can* Gomis. Només representà un curt corriol que surt de la *colònia Gomis* i que connecta amb un camí que acaba confluint amb el *camí de baix de les Canals*. És curiós que Ramon de Semir no representi aquest camí atès que el seu mapa fou publicat després de la guia de Montserrat publicada amb força difusió des de 1943 pel monestir de santa Maria de Montserrat. Aquesta absència es dóna també en els primers mapes de l'Editorial Alpina, atès que la seva cartografia partia del mapa de Ramon de Semir. No serà fins l'edició de 1989, quaranta anys

després, quan aquesta editorial incorporà el *camí de la Colònia Gomis* identificat com a *camí de l'Aigua* per primera vegada en la seva cartografia.

L'anàlisi del mapa la guia de Frank Baedeker de 1898 aporta una informació que suggereix que, el que a finals del XIX o inicis del XX es conegué com *camí de can Gomis* era un corriol que simplement unia la *colònia Gomis*, acabada d'inaugurar pocs anys abans, amb el *camí de baix de les Canals.* Un cop arribat a aquest indret fusionat camins i corriols existent era fàcil arribar fins el *monestir de santa Maria*. D'aquesta manera es consolidà un nou camí: el *camí de can Gomis*. Camí que permetia anar ràpidament, tot i que amb forta pujada, des del peu de la muntanya al monestir. Segons es desprèn de la informació aportada per la guia de Frank Baedeker (1898) i el mapa de Joan Cabeza (1909) el *camí de can Gomis*, actual *camí de l'Aigua,* és el resultat d'unir un corriol que anava de la *Drecera de Monistrol* amb el *camí de dalt de les Canals*, aprofitar un tros d'aquest per seguir per un corriol que connectava aquest darrer amb el *camí de baux de les Canals.* Per arribar a la *colònia Gomis* només calgué crear un caminoi que connectés l'anterior camí amb l'indret de la colònia. Com sovint ha passat amb altres camins de la muntanya, els creadors del *camí de can Gomis* aprofitaren camins existents i afegiren un tram d'enllaç. Això es pot veure en la següent imatge segons els colors dels trams. Els trams de color vermell, malva i verd serien camins existents, mentre que el tram de color groc fora el corriol que s'habilità des de la colònia Gomis per connectar amb la xarxa de camins montserratins. El tram de color era un corriol d'enllaç entre dos camins principals, el *camí de dalt de les Canals* i el *camí de baix de les Canals;* el trams de color malva és una part del *camí de dalt de les Canals* i el tram de color vermell és la connexió entre aquest darrer camí amb la *Drecera de Monistrol.* La unió de tots aquests trams originà la *Drecera de can Gomis*, avui coneguda com la *Drecera de l'Aigua.*

Camí de la Colònia Gomis format GPX

Camí de la Colònia Gomis format KML